

mu okruhu čitateľov, ktorý sa tu obozná-
mia najmä s fyziologickým učením I. P.
Pavlova o mozgu. Vzťah mozog — práca
je tu primerane riešený na viacerých prí-
kladoch. Autor v širokých súvislostiach
ukazuje teoretickú a praktickú významnosť
marxistického chápania úlohy vyššej ner-
vovej činnosti v pracovnom procese. Pra-
covná činnosť tu vystupuje ako potreba
organizmu a nevyhnutná podmienka jeho
rozvoja. Praktické pokyny pre organizáciu

telesnej a duševnej práce sú však veľmi
všeobecne formulované a vyžadovali by si
skonkrétne na jednotlivé situácie. Ved-
ecká organizácia práce nevystačí len s fy-
ziologickými poznatkami, ale ukazuje sa
nevyhnutným spojiť tu úsilie ekonómov,
fyziológov a hygienikov, psychológov a pe-
dagógov so špecialistami príslušného vý-
robného alebo humanitného odvetvia, v kto-
rom prebieha pracovná činnosť.

M. S.

SOCIOLÓGIA A ZVYŠOVANIE KULTÚRNEJ ÚROVNE

Prvé výsledky sociologických výskumov,
ktoré v poslednom období intenzívne roz-
víjajú v Sovietskom sväze, pomôžu —
zdá sa — sociológii nájsť svoje miesto
v sovietskom živote skôr ako niekoľkoročné
diskusie o vzťahu historického materializ-
mu a sociológie. Ukazuje sa, že rozvoj
sociologických výskumov rozšíri možnosti
spoločenských vied prispievať k plánovité-
mu utváraniu komunistických spoloč-
enských vzťahov. Sociologický výskum
vhodne zvoleného objektu výskumu môže
odhaliť veľmi konkrétne skutočné príčiny
(nielen čisto sociologické, ale aj ekono-
mické) neželateľných javov v rozvoji spo-
ločenských vzťahov. Svedčí o tom naprí-
klad sociologický výskum štruktúry voľ-
ného času, ktorý robil v posledných ro-
koch Moskovský vedeckovýskumný ústav
práce.

Výskum tohto javu v SSSR nie je no-
vý. Rozvíjal ho svojho času, v rokoch
1922—1924, profesor St. Strumilin. Preto
výskum Moskovského vedeckovýskumného
ústavu práce umožňuje urobiť nielen urči-
té zovšeobecnenia pokiaľ ide o ďalšie zvy-
šovanie kultúrnej úrovne obyvateľstva, ale
porovnávaním ustáliť aj zmeny, ku kto-
rým došlo v určitej časti sovietskej spoloč-
nosti za niekoľko desaťročí.

Výskumom sa predovšetkým zistili za-
ujímavé údaje o dĺžke skutočného voľného
času (t. j. mimopracovného času, po odpo-
čítaní času nevyhnutného na spánok, stra-

vovanie atď.) v jednotlivých kategóriách
obyvateľstva a o tom, ako sa tento voľný
čas využíva.

Skutočný voľný čas u robotníkov pred-
stavuje okolo 20 % mimopracovného času.
Predlžovanie tejto časti voľného času, ku
ktorému dochádza skracovaním pracovného
času, pôsobí v SSSR pozitívne na jeho
štruktúru. Po skrátení pracovného času
v moskovskej fabrike Opon zvýšil sa napr.
o 30 % počet robotníkov a zamestnancov,
ktorí chodia do kina alebo divadla najme-
nej raz týždenne, o 18 % počet športujú-
cich, o 23 % počet osôb, ktoré pravidelne
čítajú atď. V priemyslových podnikoch vo
Sverdlovsku, Krasnojarsku a v iných mes-
tách 2,1-krát sa zvýšil počet prihlášok na
večerné školy, o 30—40 % zvýšil počet
čitateľov závodných knižníc. Je to veľký
pokrok v porovnaní s výsledkami Strumi-
linovho výskumu v 20. rokoch. Celý voľný
čas nebol vtedy dlhší ako 2 hodiny. Ro-
botníci ho trávili pasívne, živelne a bez
cieľov. Okolo 45 % skutočného voľného
času pripadalo na pasívny odpočívok, ostat-
ný voľný čas uplynul pri návštevách, hrách
v karty, cirkevných obradoch atď.

Veľké zmeny nastali aj v štruktúre voľ-
ného času kolchozníkov. Údaje z r. 1923
hovoria, že kolchozníci využívali voľný čas
veľmi primitívne. 86 % voľného času vy-
užíval roľník na pasívny odpočinok, na
cirkevné obrady atď. a iba 14 % voľného
času venoval zábavám. Dnes však napr.

kolchozníci Chersonskej oblasti využívajú 7,5 % voľného času na učenie a samovzdelávanie, 26 % na čítanie kníh, časopisov, novín, 13 % na počúvanie rozhlasu a na televíziu, 17 % na návštevu kín, klubov, domovov kultúry, 11 % na hry a zábavy, 15 % na návštevy rodiny a známych, 10,5 % na trávenie voľného času v iných formách.

Výskum a porovnávanie štruktúry voľného času mužov a žien v moskovskej fabrike Opon ukázalo, ako mnoho treba ešte urobiť pre faktické zrovnoprávnenie žien. Zistilo sa, že muži venujú dvakrát viac času štúdiu ako ženy, 2,2-krát viac na čítanie, a dvakrát viac času televíznym programom. Veľké sú tieto rozdiely najmä v manželstvách s deťmi.

Sovietski sociológovia nepovažujú výskum tohto problému za ukončený, hoci opisovaný výskum Moskovského vedeckovo-výskumného ústavu nie je v SSSR ojedinelý. Kauzálné vysvetľovanie zistených faktov vedie však už teraz k úvahám

o tom, ako meniť životné podmienky obyvateľstva, aby sa štruktúra voľného času vyvíjala želatelným smerom. V záujme skrátenia času, ktorý si vyžaduje vedenie domácnosti, a ktorý je nepomerne dlhý (v niektorých rodinách potrebuje na to žena 4—5 hodín), odporúča sa intenzívnejší rozvoj siete kolektívneho, stravovania, tzv. domových kuchýň, predávajúcich domácnostiam lacnejšie domáce obedy atď. Takto môžu pracujúce ženy získať okolo 25 hodín voľného času mesačne. Väčšiu pozornosť si zasluhuje aj cieľavedomé budovanie siete služieb, lebo jej primeraná štruktúra umožní pracujúcej žene ušetriť až 30 hodín mesačne. Konečne, dôležitú úlohu pri zlepšovaní štruktúry voľného času môže splniť zlepšenie dopravy najmä v dobe špičky, rozvoj nových foriem obchodu atď.

Aké výsledky by priniesol výskum tohto problému u nás, najmä v nových štvrtiach našich miest?

(k)